

1

Мати Сонця розплющила очі. З них ще не спала полуда досвітніх, заледве теплих, завжди сизо-блакитних снів, тож Ма лежала, дивлячись у стелю й намагалася збагнути — навіщо їй оте все сниться?

Замість рук — грубі, порські плавці. Замість одягу — панцир. Замість води — небо. Уже котру ніч поспіль Мати гребла небом, наче морем, а довкола неї безладно пливли, віддавшись сильній, набагато сильнішій, ніж вони самі, течії мовчазні, журні черепахи.

Мати повернула голову.

Її син, її Сонце, спав на тому боці дому. Волосся сина саме собою звивалося й вилискувало в півсутені. Сонце ще спало, однак світло його кучерів ставало сильним, рішучим, десь навіть брутальним. Воно нахабно, вперто полонило спокійну темряву ночі, розтинало морок і потроху вихлюпувалося за вікно.

Мати осмикнула саме себе, скинула нашпиговану сухими водоростями ковдру й застогнала.

Поперек — то було її слабке місце. За ніч тіло Ма дубіло, й лише під вечір вдавалося його трохи розходити. Але цього ранку вона почувала себе гірше, ніж доти. Мати спробувала випростатися, та в неї нічого не вийшло. Наче за ніч на її спині нарів горб.

«Таке трапляється, — подумала Ма, — То мої слабкі кості передчувають холод. Скоро Місяць Білої Тиші».

Увесь світ досі дрімав, а Ма вже вигрїбала попїл із печі. Вона робила це голїруч. Її руки вже давно були грубїшими за п'яти. Вони не вїдчували нїчого — абсолютно нї-чо-го.

Проте вразливим попереком Ма все ж таки вїдчула вранїшнїй неприємний холод. Вона накинула на себе старе, невїдомо чїє драпове пальто та вийшла надвїр. Сїрїй попїл у сїрому совку наче сам по собї висипався в таке саме сїре море.

Світ, доки Сонце не прокинулося, був непевним, схожим на сизо-блакитний, вїтряний сон. На якусь мить Мати також вїдчула себе такою ж — сизо-блакитною. Не зовнї, авжеж. Ізсередики. Деся там, поза светрами, гольфами, майками, сухою, дряблою шкїрою було напрочуд вогко й мулько.

Рвучкий вїтер, щойно Ма вийшла надвїр, вихопив попїл просто з її рук і розпоросив у повїтрі. Вїтер за-свистїв Ма у вуха, розхрїстав її, як тїльки мїг.

Вїтер робив так завжди. А Ма завжди терпїла його, випнувши щелепу.

Хто кого? Завжди задавалася цим питанням Ма. Нїхто з них — нї вона, нї вїтер — не поступався. Вїтер на вершинї гори не вщухав нї на мить. Він намагався здути Ма разом із її Сонцем. Вїтер був упертим. Але ж і Мати також.

— Кра-кра, — почувлося, а тоді знову за мить, — Кра-кра.

Вїд цього ранкового кракання в Ма забрїніло на серці — так тривожно, наче хтось завїв його, як дзигу.

Останнім часом якась нахабна невидима птаха прилітала на гору й навіщось псувала їй настрій. Ма обшукала геть усе, намагаючись зрозуміти, хто то кракає, але нікого, окрім мартинів, вона не бачила. Утім, кракання повторювалося. Щоранку, коли Ма виходила надвір, вона чуло це зловісне «кра-кра», якому не могла дати раду. Потрібно було терміново перекинути увагу на щось інше. Добре, бо було на що.

Ма чомусь роздула ніздрі, намагаючись роздивитися бодай щось на обрії, тоді поставила порожній совок коло стіни й підперла його каменем.

Лінивий світ дрімав би до скону, якби Ма його не будила.

Вона витягла зі сховку сокиру, єдину, яка в неї була, й почала колоти дрова.

Загупало.

Гора здригнулася.

Море скуйовдилось й зашурхотіло підмерзлими хвилями. Дах дому, що намагався з'їхати набакир, спробував зробити це знову.

Однак Сонце й досі міцно спало. Його дихання було мірним. Вії не тремтіли, лише сяяли, пирскали на низьку стелю ніжними, теплими полисками.

Ма гупала довго, доки не розлякала всіх мартинів і не наколола достатньо дров.

Закінчувався Місяць Особливо Сильних Вітрів. Попереду сунув Місяць Білої Тиші, коли на Сонце не варто було покладати особливої надії, — місяць довгий та, безсумнівно, лютий.

Мати набрала дров, занесла їх у дім і розтопила грубу.

Поруч із Сонцем зараз було тепло. Однак син мав прокинутися, поснідати й піти. Щоранку Сонце залишало гору на світанку й щовечора поверталось лише для того, щоб переспати тут.

Мати зітхнула.

Із димаря витекла цівка синявого диму, роблячи межу між морем та небом примарною.

Сонце потяглося на ліжку, впираючись у стіну волохатими колінами, однак очей і досі не розплющило. Кучері його крутились, як навіжені. Губи наливалися свіжою кров'ю, а Мати, так і не встигнувши присісти, вже доїла Земун.

Земун була позамежною, а вим'я її — неокраїм. Однак Ма схопила дужими руками темне вим'я і націдила аж два відра молока.

— Ти знаєш, — заговорила вона до своєї корови, — Сонце любить каву, а до кави — багато молока.

Земун хитнула величезною мордою, а в вухах її метнулися сережки з кетягами морських перлів.

— Та ясно, — погодилася корова.

Поставивши осторонь відра, Мати ще затрималася коло худоби, вибрала з її хвоста кілька цупких хмарин — для піни. Тільки тоді пішла вмиватися.

Із прісною водою на горі було важко.

За домом стояла велика діжа, вкопана в землю наполовину. У тій діжі зберігалася вода. Води було там ще чимало, але Мати лише ледве бризнула собі в очі.

Море давало все, що не спитай: їжу, посуд, лави, дрова. Воно могло роздобритися навіть на бляшанку кави. Однак, скільки не благай, море не давало прісної води. Хвилі моря були солоними та марними, наче сльози.

Сяк-так умившись, Ма заварила відро кави зі збитими хмарами, поставила його коло ліжка сина, а сама пішла й бігом зібрала два кошелі яєць мартинів, що обліпили дах її дому, як мушлі підніжжя гори.

Мартини загерготіли, збагнувши, навіщо велика Ма йде до них. Їм не подобалося, що Мати забирає в них яйця, але що вони могли вдіяти? Дах дому на вершині гори був завжди теплим, теплішим за будь-які інші дахи й гори, і яйця висиджувалися тут легко, хоча й не часто.

— Геть! Ідіть геть! — замахала Ма на мартинів важкими рукавами драпового пальта, повизбирувала дрібні яйця, а тоді неминуче навернулася в дім.

Мстиві, дурні мартини закидали димар водоростями, тож тепер домом на вершині гори ходив синявий туман, роблячи саме буття схожим на досвітній протяглий сон.

— Ану геть, на вулицю!

Ма поставила яйця на стіл, вигнала липкий туман віником і загасила пічку.

«Потім. Пічку можна розтопити потім», — подумала Ма і, схопившись за поперек, знову поглянула на сина, який досі спав.

Ма ніколи не знала, коли Сонце наїсться, тому готувала завжди трохи більше, ніж учора. Але син, як на диво, з'їдав усе до останньої крихти й краплі, збиваючи Ма з пантелику.

— Уже час! — сказала Мати, підійшовши до ліжка, й поцілувала Сонце в гаряче чоло.

Ма казала так завжди, а Сонце завжди на те відповідало:

— Зараз-зараз, Ма, я вже, — дебелий син потягнувся, закручуючи ковдру довгими, блискучими ногами в тугу шматину. Він не хотів прокидатися.

Мати трохи постояла коло ліжка, тоді згадала про Татоша, що харчав у кривій халупі на задвірку.

Вона принесла червоному бидлу води й жмут сухої трави. Прохолодним маслом Ма обережно змастила його спину, що завжди репалася від гарячих сідниць Сонця.

— Дай іще поїсти, — попросив Татош, червоний, як кучері Сонця під вечір.

Ма не відповіла.

Кінь їв так само добре, як і Сонце, й ніколи не наїдався. Натомість Мати начистила крилатому коню підкови, щоб блистіли не гірше за риб'ячі спини, а тоді зав'язала тугіше вуздечку. Татош попався на її гачок давно. І кінь, і Ма добре це знали. Це була така собі таємна змова, спільна таємниця, яку ніхто не хотів чіпати.

Татош не встиг допити двадцятье відро води, а Ма вже перештопала весь одяг синові.

— Кожного дня — нові діри! — в шорстких, великих руках Ма тонка голка просто губилася.

Мати штопала й сварилася. Вона знала — їй можна.

Скільки років вона штопала, стільки солоне море ди-хало їй у потилицю.

Коли Ма нарешті, припинила видихати між словами й ранкова лайка її перетворилася на сердитий свист вітру, Сонце розплющило очі.

2

— А-а-а-а-а-а! — заревло Сонце звіром.

Щойно Ма виляла на сина сорок відер холодної води, з дна моря зринуло морське людя та задивилося каламутними, чи то сумними, чи то заздрісними очима, як десь там, на недосяжній для них виші розпочався новий день.

— Зараз витреться рушником, — сказала баньката риба, не зморгнувши ні на мить.

— Гарний... — відповіла медуза з такими само довгими ногами, як у Сонця, хіба що м'якими та прозорими.

— Не те слово, — відповіла риба.

Вітер куйовдив сонячне волосся, а воно все розгоралося й розгоралося, наче ватра. Море з сірого ставало синім, не таким лазуровим, як очі Сонця, але тим не менш.

Син гори, вмившись, помахав допитливому слизькому людя рукою.

Риби зашарілися, роззявивши хтиві пащеки. Вони вистрибували з моря, роблячи бризки, лиш би знову вхопити на свої спинах полиск Сонця.

Але син гори, вбравшись у штопане, вже снідав.

— Уже час! — нетерпляче крикнула Ма знадвору.

Ма завжди відчувала той час. Вона точно знала, коли потрібно було їсти, а коли спати. Ма квапила сина, наче час вирував уздовж її хребта — від вразливого поперека до самої потилиці.

Сонце відкрило свій великий червоний писк із блискучими жовтими зубами, й решта оладок покотилася в гарячу безодню... У шлунку зробилося затишно. На

очі трапилося необачно незастелене ліжко. Захотілося подрімати хвилю-другу, але син знав — Мати не дозволить, бо не час...

Він сьорбнув уже давно вистиглої кави, трохи збадьорився, витер збиту піну рукавом сорочки й мимоволі відригнув на горбастий гніт свічки масне полум'я.

— Уже йду!

Урешті Сонце вийшло в незатишний, завжди занадто прискіпливий до нього світ і застрибнуло на роз'юшеного Татоша.

Кінь злісно заіржав, бо Сонце таки припекло йому спину дупою.

Земун нервово змахнула хвостом. Неспокій Татоша завжди передавався їй.

— Сьогодні все вийде! — промовила Ма.

Мати казала так завжди, й завжди син вірив, що саме так воно й станеться. На цій вірі, а ще на клейкому поспліді дурних мартинів і тримався дім на верхогір'ї.

— Я добуду тобі води, — запевнило Сонце, однак Ма не встигла нагледітися ні на сина, ні на синє море за його спиною.

Щойно Сонце злетіло до підніжжя гори і зникло в її череві, барви притлумилися, пригасли до примарно синього. Не встиг день розпочатись, як знову смеркло. Сіро-синя темрява сталася на весь світ.

Морське людя, навизиравшись із-під хвиль, приречено пішло на нудне дно.

«Що робити спершу?» — замислилася Ма, дивлячись на сірий-сірий, непевний світ, у якому занадто важко було зберігати ясний розум, якби не кава.

Ма мовчки поглянула в темні очі Земун, шукаючи відповіді. Але в очах корови вона побачила своє відображення й жахнулася.

З-за її спини, з-за светра стирчав черепащачий панцир, справжній, черепащачий панцир... Мати завела руки назад і торкнулася своєї спини. Пальці намацали тверде й холодне.

«То ось чому я не могла розігнутися», — збагнула Ма.

Вона спробувала вилізти з панцира. Він їй не подобався — дуже не подобався! Проте панцир кріпився до її светра, якого Ма ніколи не знімала, тож це все було марно. Марно та ще й ніколи. Матері було завжди ніколи давати собі раду.

«Невже це син не помітив, що у мене тепер є панцир? — розгубилася Мати й чомусь збентежилася. — Невже йому на те геть байдуже?»

Мати охнула, швидко відвернулася від Земун і пішла в хату.

«Сонце залишило палаючу свічку на столі», — зауважила вона, а тоді обережно, не дихаючи, пересадила нервовий вогонь у грубу. Хухнула на нього, закашлялася димом, але полум'я таки виживілося.

Спливла якась дуже незрозуміла кількість часу, доки Мати закінчила перемивати весь посуд після сніданку, а вже потрібно готувати вечерю.

Того, що росло на вершині гори у вічному притемку, завжди було обмаль. Все воно було гірке, кволе та непоживне. Однак Ма знала, як обійтися. Щодня вона збивала молоко Земун, щоб зібрати з нього жирні вершки, а з тих вершків — ще жирніше масло. Масло потрібно було для спини Татоша. А ще, авжеж, для оладок та супу.

«У Місяць Особливо Сильних Вітрів треба їсти суп, — придумала собі Ма, — такий суп, що прогрів би до кісток, щоб тепло оселилося в нутрі, наче вогонь у пічці. О!»

Подумавши так, Ма зміряла оком свою криву кухню, де все було позапахано в кутки, й зрозуміла, що готувати суп доведеться надворі, на просторі, а саме — в казані, що колись був виловився з моря.

«Так, напевне, що син наїсться», — подумала Мати, й від цієї думки їй зробилося так добре, що навіть навіжений загірний вітер не зумів проїняти її до кісток.

Ма начистила свіжі мушлі в казан, насипала туди гірких трав і поклала щирій шмат масла.

«У кінці додам водоростей», — вирішила вона, зайшла в дім і закинула просто з вікна невід у море.

«Раптом що наловиться?»

Ма присіла ненадовго в крісло, продавлене невідомо ким, і ледве не задрімала. Подекуди сірим притемком хотілося відпочити. Особливо, якщо сидіти й дивитися на невід, сплетений із синього блискучого волосся, що в сяйві свічки магічно мерехтів, мовби планктон під повнею.

— Суп кипить!

У вікні з'явилося здорове бурштинове око Земун.

Мати підскочила, чомусь засоромившись свого надвечірнього сну. Вона схопила жмут насушених солоних смердючих водоростей і понесла їх у казан.

Невдовзі вечірній суп загус, а разом із ним — тутешній присмерк.

«Вчасно», — зраділа Ма, бо краєм вуха розчула, як дзюрчить у домі вода.

МАРИ КОНКА